

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

Utbildningsdepartementet

Uppsala universitet
751 05 Uppsala

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

Anna Hagborg

Telefon

018-471 1492

www.uu.se

anna.hagborg@uu.se

Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning, SOU 2024:81

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar bifogat expertyttrande som sitt svar på ovan rubricerad remiss.

Bakgrund

Uppsala universitet har beretts möjlighet att yttra sig över ovan rubricerad remiss.

Bifogat expertyttrande har utarbetats av professor Jonas Almqvist, docent och prodekan Åsa af Geijerstam, docent Eva Lundqvist och docent Stina Hallsén samtliga verksamma vid Institutionen för pedagogik didaktik och utbildningssociologi, docent Malin Löfstedt från Teologiska institutionen, universitetslektor Anders Thapper från Institutionen för kemi - Ångström, biträdande avdelningschef för Studentavdelningen Cilla Häggkvist, universitetsjurist Mattias Wande samt utbildningsledare Anna Hagborg och Karin Lemming Sandrup.

Beslut i detta ärende har i rektors frånvaro fattats av undertecknad prorektor i närvaro av akademiombudsman Per Abrahamsson, efter föredragning av enhetschef och utbildningsledare Anna Hagborg. Närvarande därutöver var Uppsala studentkårs ordförande Elsa Ewert.

Coco Norén

Anna Hagborg

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

Utbildningsdepartementet

Uppsala universitet
751 05 Uppsala

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

Anna Hagborg

Telefon

018-471 1492

www.uu.se

anna.hagborg@uu.se

Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning, SOU 2024:81

Uppsala universitet har beretts möjlighet att yttra sig över ovan rubricerad remiss.

Expertyttrandet har utarbetats av professor Jonas Almqvist, docent och prodekan Åsa af Geijerstam, docent Eva Lundqvist samt docent Stina Hallsén samtliga verksamma vid Institutionen för pedagogik didaktik och utbildningssociologi, docent Malin Löfstedt från Teologiska institutionen, universitetslektor Anders Thapper från Institutionen för kemi - Ångström, biträdande avdelningschef för Studentavdelningen Cilla Häggkvist, universitetsjurist Mattias Wande samt utbildningsledare Anna Hagborg och Karin Lemming Sandrup.

Uppsala universitet avstyrker i huvudsak utredningen och vill anföra följande synpunkter.

Kort sammanfattning

Den huvudsakliga invändningen mot utredningen handlar om att Uppsala universitet är kritisk till den detaljstyrning som finns i förslagen till en reviderad lärarutbildning. Utredningen och förslagen underminerar lärosätenas autonomi och expertis. En detaljstyrd lärarutbildning kommer att leda till lägre kvalitet och lärare och förskollärare som är sämre förberedda för yrkeslivet.

Även om Uppsala universitet välkomnar ambitionen att dra ner på antalet examensmål riskerar flera av de föreslagna målen leda till en ovälkommen ökad detaljstyrning av såväl utbildningens innehåll som hur den bedrivs. Om detaljstyrningen ändå ska kvarstå vill Uppsala universitet uttrycka en oro över att innehåll som mänskliga rättigheter, demokratifrågor och hållbar utveckling inte nämns explicit i examensmålen.

Detaljstyrningen yttrar sig t ex i att utredningen präglas av en alltför snäv betoning av hur den vetenskapliga grunden i utbildningarna bör stärkas och styras mot evidensbaserade, effektfokuserade longitudinella studier inom områden som kognitiv psykologi och neurovetenskap.

Den föreslagna minskningen av den utbildningsvetenskapliga kärnan med 15 högskolepoäng och flera av de förändringar som föreslås i UVK riskerar också att försvaga den gemensamma grunden för svensk lärarprofession och förskolläro-/lärarutbildning.

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

Uppsala universitet ställer sig också frågande till på vilket sätt som lärosäten i själva verket ska kunna visa att de bidragit till nationell/regional lärarförsörjning genom att redogöra för detta i årsredovisningen.

Utredningens ambition att ta ett brett grepp över utbildningen med målet att skapa en bättre utbildning, mer förberedda studenter och försöka öka läraryrkets status är dock lovvärd.

Uppsala universitet ser också positivt på förstärkningen av ämneskunskaper och ämnesdidaktik, då goda ämneskunskaper och förmåga att anpassa kunskaperna till elevers lärande är en nyckel till framgångsrik undervisning.

Uppsala universitet välkomnar förslaget att höja tillträdeskraven till utbildningarna genom krav på högre betyg i ämnet svenska eller svenska som andra språk.

Uppsala universitet ställer sig positiv till förslaget att lärosätena får behålla sitt takbelopp, trots ett minskat antal studenter och att vissa prislappar höjs, men vill samtidigt påpeka att det också är viktigt att höja undervisningsprislappen för att säkerställa undervisning av god kvalitet inom den utbildningsvetenskapliga kärnan.

Det är också positivt att utredningen skriver fram ett ökat fokus på praktiska undervisningsfrågor i förskollära-/lärarutbildning, även om Uppsala universitet inte helt delar synen på vad som behöver förändras för att utbildningen ska bli så bra som möjligt.

Kommentarer och ändringsförslag

Bilden av lärarutbildningen och lärarprofessionen

I utredningen skrivs det fram att lärarutbildningarna har en alltför stark inriktning på teoretiska kunskaper och att det behövs en bättre balans mellan teori och den mer direkta förberedelsen för den kommande yrkesverksamheten. Samtidigt framgår det att både alumner och rektorer i skolväsendet anser att lärarutbildningarna ger en stark teoretisk grund, men brister i förberedelse för det praktiska arbete som lärare möter dagligen (s. 187). En bred teoretisk bas och praktisk yrkeskunskap samt en tydlig relation dem emellan är nödvändigt för att förbereda studenter för yrket som helhet, inklusive vardagliga arbetsuppgifter och långsiktiga utmaningar. Genom en reduktion av det teoretiska innehållet i lärarutbildningarna – både i form av utrymme och i form av tillgängliga perspektiv – finns det en risk att befintliga styrkor går förlorade.

Lärare behöver inte bara rutinmässigt och oreflekterat iscensätta policy utan också inneha en gedigen yrkesspecifik kunskapsbas som inte bara förbereder dem för förändringar utan också möjliggör att de aktivt bidrar till skolans/förskolans och utbildningssystemets utveckling.

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

En profession kännetecknas av yrkesspecifik kunskap, autonomi och ett eget fackspråk som formar dess identitet. För läraryrket handlar det främst om en stark teoretisk grund som möjliggör analys av situationer, tolkning av sammanhang och utveckling av undervisning. För att vidareutveckla en professionell lärarkår krävs en balans mellan praktisk tillämpning och förmåga att reflektera, analysera och ifrågasätta.

I utredningen blir lärarprofessionens roll att leverera undervisning, men som lärare/förskollärare behöver man också kunna navigera i en komplex och föränderlig verklighet där skolan fungerar som en central institution i samhället. För detta krävs djupgående insikter om skolans framväxt, funktion och de villkor som påverkar skolan – såsom sociala, kulturella och politiska faktorer. Det handlar till stor del om yrkesspecifika kunskaper för lärarkåren som helt eller delvis föreslås utgå i den nya utbildningen.

Med målet att lärare ska kunna fatta professionella, omdömesgilla och vetenskapligt grundade beslut menar Uppsala universitet att de således också behöver gedigna kunskaper om undervisning från kvalitativ, humanistisk och tolkande samhällsvetenskaplig forskning.

En sådan bildning efterfrågas och diskuteras i dag i utbildningar som exempelvis ingenjörsutbildningen, läkarutbildningen och utbildningarna på Handelshögskolan (se till exempel diskussionen om ”Framtidens humaniora” som initierats av KTH), men detta lyser med sin frånvaro i utredningen som snarare förordar en lärarutbildning som går i motsatt riktning.

Examensmål

I detta stycke konkretiseras Uppsala universitets kommentarer till de examensmål som föreslås i betänkandet. Motiveringar och fördjupning av dessa resonemang följer sedan i avsnitten *Ett minskat utrymme för och förändringar i den utbildningsvetenskapliga kärnan*, *Ett ökat fokus på kognitionsvetenskap* samt *Betoningen av strukturerad ljudningsmetod i läs- och skrivinlärning*.

Uppsala universitet välkomnar ambitionen att skära ner på antalet examensmål i den reviderade lärarutbildningen, men är samtidigt kritisk mot den ytterligare detaljstyrning av utbildningens utformning och innehåll som flera av de föreslagna förändringarna leder till.

Kognitionsvetenskap

Uppsala universitet avstyrker förslaget att skriva in ordet *kognitionsvetenskap* i examensmålet mot ämneslärarexamen och motsvarande mål mot förskollärarexamen och grundlärarexamen:

- visa förmåga att tillämpa kunskaper i didaktik och *kognitionsvetenskap* samt sådan fördjupad förmåga att tillämpa kunskaper i

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

ämnen, ämnesdidaktik och metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser för att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,

- visa sådana kunskaper i didaktik och *kognitionsvetenskap* samt fördjupade kunskaper i ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt samt visa kunskap om vuxnas lärande.

Uppsala universitet motsätter sig att kognitionsvetenskap därmed pekas ut som ett överordnat perspektiv på undervisning och lärande.

Evidensbaserad kunskap

Uppsala universitet är positivt till att begreppet evidensbaserad kunskap skrivs in i examensmålen men föreslår att skrivningen i examensmålen breddas så skrivningen ändras från:

- visa förmåga att utifrån vetenskaplig grund värdera och tillämpa aktuell evidensbaserad kunskap, egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att utveckla verksamheten, elevernas lärande och skolans pedagogiska utvecklingsarbete.

till följande formulering:

- visa förmåga att utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet värdera och tillämpa forskningsresultat, inklusive evidensbaserad kunskap, för att utveckla verksamheten, elevernas lärande och skolans pedagogiska utvecklingsarbete.

Vetenskaplig bredd och djup

Uppsala universitet avstyrker förslaget att stryka examensmålet:

- visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.

Lärare/förskollärare behöver kunskaper inom dessa områden för att bland annat kunna delta i praktiktäta forskning och på vetenskaplig grund utöva yrket.

Bedömning av fonologisk medvetenhet

Uppsala universitet avstyrker förslaget till det nya examensmålet för förskollärarexamen:

- visa förmåga att strukturerat utvärdera, bedöma och utveckla barns olika dimensioner och nivåer av fonologisk medvetenhet.

Det finns ett annat mål som handlar om att observera och bedöma lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål. Att lägga till ytter-

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

ligare ett mål som endast handlar om fonologisk medvetenhet lyfter ut ett av verksamhetens mål på ett sätt som riskerar att andra mål hamnar i skymundan.

Bedöma, informera och samarbeta med barn:

Uppsala universitet är kritisk mot förslaget till omformulering av examensmålet för förskolläraexamen:

- visa förmåga att observera och bedöma barns lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål samt att informera och samarbeta med barn.

Det föreslagna examensmålet innebär ett stort skifte som delvis går emot förskolans uppdrag. Att plocka bort ordet allsidig är ett ställningstagande som går emot det holistiska perspektiv på barnet som nordiska läroplaner har präglats av.

Förskolans och skolans värdegrund

Uppsala universitet är kritisk till en strykning av examensmålet nedan under rubriken *Färdighet och förmåga* i samtliga examina:

- visa förmåga att kommunicera och förankra förskolans/skolans värdegrund...

Den strykningen, tillsammans med övriga som t ex rör mänskliga rättigheter, grundläggande demokratiska värderingar och hållbar utveckling leder till att studenterna inte examineras på en för yrket central kunskap.

Strukturerad ljudningsmetod

Uppsala universitet avstyrker förslaget till omformulering av examensmålet för grundlärarexamen:

- visa fördjupad kunskap om olika metoder för läs-, skrivinlärning med fördjupad kunskap om strukturerad ljudningsmetod och om elevers kommunikation och språkutveckling.

Med den nya formuleringen väljs en enskild aspekt av läs- och skrivinlärning ut (strukturerad ljudningsmetod), vilket leder till en skev bild av den breda förmåga att läsa och skriva som behöver utvecklas i förskoleklass till årskurs 3.

Betoning av ämneskunskaper

Uppsala universitet ställer sig positiv till att *väsentligt fördjupade ämneskunskaper* läggs till examensmålet för ämneslärarexamen som i dag formuleras på följande sätt:

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen.

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

Betygskrav för behörighet och behörighetsgivande utbildning

Uppsala universitet välkomnar en höjning av betygskravet, eftersom goda kunskaper från svenskämnena är nödvändiga för att klara utbildningarna.

Det är dock viktigt att uppmärksamma att införandet av höjda krav till lärarprogrammen/förskolläraryrket sannolikt leder till att andra utbildningar, t ex inom vårdsektorn, kommer vilja införa liknande krav. Detta skulle i praktiken kunna leda till en ny nivå för grundläggande behörighet, vilket riskerar att leda till att driva på betygsinflation i gymnasieskolan och leda till otillräckliga förkunskaper för högskoleutbildning.

Uppsala universitet välkomnar också förslaget att presumtiva lärarstudenter/förskolläraryrket ska kunna läsa upp sina betyg i svenska genom behörighetsgivande kurser.

Ett minskat utrymme för, och förändringar i, den utbildningsvetenskapliga kärnan

Uppsala universitet avstyrker förslaget som rör ett minskat utrymme för den utbildningsvetenskapliga kärnan.

Uppsala universitet anser att det är olyckligt att ställa ett ökat fokus på ämneskunskaper och ämnesdidaktik mot innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan, och därmed ta bort en så stor del av etablerad utbildningsvetenskaplig kunskap och teori som föreslås i utredningen. Lärarutbildningens kunskapsbas har byggts upp över lång tid och betoningen av (allmän)didaktik och pedagogik har varit viktig för studenternas möjlighet att utveckla reflektion och kritiska förhållningssätt i förhållande till val av undervisningsinnehåll och metoder för undervisning. I utredningen förordas ett alltför snävt perspektiv på vilka kunskaper som ska utgöra utbildningens kunskapsbas, där bland annat läroplansteori, skolväsendets historia samt kunskaper om förskolans/skolans värdegrund föreslås tas bort eller få betydligt mindre utrymme.

Kunskap om metodik och evidensbaserad undervisning, som utredningen föreslår ska prioriteras över andra kunskaper, är viktig men inte tillräcklig. Metodik hanterar undervisningens former och metoder, men lika viktigt är det att reflektera över undervisningens innehåll. Läroplansteoretisk och didaktisk kunskap ger studenterna verktyg att kritiskt reflektera över vilket innehåll som ska väljas ut och vilka metoder som är lämpliga att använda i det sammanhang som är aktuellt. Alla dessa delar, att kritiskt reflektera över information för att sedan göra medvetna undervisningsval, ingår nödvändigtvis i de centrala kunskaper som utgör en gemensam professionsgrund hos lärare och de behöver därför vara en tydlig del av den utbildningsvetenskapliga kärnan.

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

Uppsala universitet menar också att studenters förmåga att kritiskt värdera och använda olika perspektiv samt utveckla förståelse för skolans samhälleliga och demokratiska uppdrag är mycket viktig för att i sin framtida professionella yrkesroll kunna hantera förändringstryck och bemöta nya krav på ett kritiskt och reflekterande sätt. Att ta bort eller minska det historiska och läroplansteoretiska innehållet, riskerar dessutom att leda till en lärarkår/förskollärarkår som är sämre förberedd på framtida utmaningar och samhällsförändringar. Därför behöver lärarutbildningen/förskollärarytbildningen även fortsättningsvis erbjuda en bred akademisk bildning.

Det är dock positivt att utveckling och utvärdering av undervisning får större utrymme i utbildningen. Det är också rimligt att detta görs på bekostnad av att kunskaper om lokalt utvärderings- och utvecklingsarbete minskas. Uppsala universitet instämmer i att det sistnämnda är ett område som förskollärare och lärare med fördel kan ta del av senare i yrkeslivet när de fått praktisk erfarenhet av lärararbete (s.307).

Ett ökat utrymme för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier

Uppsala universitet är positiv till att betänkandet innehåller ett utökad utrymme för ämnesstudier/ämnesdidaktik och att detta också skrivs in i examensmål, men detta utökade utrymme hade kunnat erbjudas genom att överväga andra lösningar än att minska den utbildningsvetenskapliga kärnan med 15 högskolepoäng.

För att verkligen betona ämnesdidaktikens viktiga roll vore det dock bra om det fanns tydliga skrivningar i förordningstext om minst hur många högskolepoäng ämnesdidaktik som ska ingå i de olika utbildningarna. För att de extra poängen verkligen ska ge den frihet som utredningen tänkt sig är det avgörande, i alla fall för små ämnen, att det tilldelas mer medel för att möjliggöra undervisning i mindre grupper, något som utredningen också föreslår.

Uppsala universitet välkomnar även förslaget att öka utrymmet för svenskämnet i grundläroprogrammet och utrymmet för matematik, naturorienterande ämnen och/eller samhällsorienterande ämnen för grundläroprogrammet (4 – 6). Samtidigt ser Uppsala universitet det som än mer angeläget att grundläroprogrammet (F – 3) får samma möjlighet så att den kan innehålla mer än 15 hp NO-ämnen och 15 hp SO-ämnen totalt.

Ett ökat fokus på kognitionsvetenskap

Uppsala universitet ser positivt på att utredningen skriver fram ett ökat fokus på undervisningsfrågor i lärarutbildningen, men Uppsala universitet menar att kognitionsvetenskap är olämpligt som överordnat teoretiskt perspektiv på undervisning och lärande. Här vill Uppsala universitet

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

understryka att utredningens förslag missar den breda och gedigna forskningsbas som läraryrket/förskolläraryrket och lärarutbildningen /förskolläraryrket vilar på i form av exempelvis praktiska forskning som tar hänsyn till undervisning som en komplex kommunikativ praktik.

Kunskaper från det kognitionsvetenskapliga fältet är viktiga i de fall de kan leda till en ökad handlingsrepertoar för blivande lärare/förskollärare. Detta sker exempelvis då sådana kunskaper tillämpas i relation till ämnesdidaktik, i form av utökade verktyg för att planera, genomföra och följa upp undervisning. Det är dock viktigt att påpeka att kognitionsvetenskap inte, så som det görs i utredningen, bör lyftas fram som något som är lösningen på alla problem.

Uppsala universitet avstyrker förslaget att ge lärosäten i uppdrag att bedriva kompetensutveckling för lärarutbildare i kognitionsvetenskap. Det bör inte vara riksdagens eller regeringens roll att bedöma vilken kompetensutveckling professorer, lektorer och adjunkter vid landets lärosäten behöver. Lärosätena bör själva få ta ställning i sådana frågor.

Uppsala universitet välkomnar däremot en satsning på forskarskolor för att stärka den vetenskapliga basen i lärarutbildningen. Detta har anförts under lång tid då lärarutbildningen byggts ut för att ta emot fler studenter, samtidigt som den forskningsgrund som lärarutbildningen vilar på inte har byggts ut i samma omfattning. Sådana forskarskolor bör dock vara öppna för kunskapssökande från mer än ett perspektiv, t ex under paraplyet ämnesdidaktik.

Betoningen av strukturerad ljudningsmetod i läs- och skrivinlärning

Uppsala universitet finner det anmärkningsvärt att utredningen i kap 16 antar en syn på läsande och skrivande som att det först ska läras in (i F-3) och sedan ska användas (i årskurs 4 och uppåt).

Svenskämnets breda uppdrag och innehåll, med lång historisk tradition, riskerar att hamna i skymundan med ett sådant reducerande synsätt. Det stora antal elever som redan knäckt koden då de börjar förskoleklass eller årskurs 1 riskerar dessutom att inte utmanas och utvecklas i sitt skriftspråkande, vilket strider mot skolans formuleringar. Metastudier visar också att skrivande redan i skolans tidigaste år stärker lärandet av innehåll

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

i såväl matematik, SO- som NO-ämnen, det vill säga redan i lågstadiet skriver elever för att lära (Graham m.fl. 2020).¹

Strukturerad ljudningsmetod är ett viktigt innehåll i svenskämnet i grundläroprogrammen, men det utgör endast en del av det breda svenskämnet med dess uppdrag och även endast en del av läs- och skrivinläringen i tidiga skolår. Problembeskrivningen i utredningen utgår från att det är en stor grupp elever som har problem med läsinläring, och att dessa är i särskilt stort behov av strukturerad ljudningsmetod. Flera av de test man hänvisar till för att identifiera denna grupp är dock inte test av läsinläring (om man med det avser avkodning vilket är vad strukturerad ljudningsmetod handlar om) utan testar i stället läsförståelse (som PIRLS och PISA). För att stärka undervisningen av det som undersöks i PIRLS och PISA behövs alltså fler och andra insatser än den strukturerade ljudningsmetoden. Det gör att argumentationen bakom det stora fokus som läggs på de allra första stegen av avkodning brister.

Att föra fram strukturerad ljudningsmetod med motivation i resultaten i internationella studier förefaller också märkligt då dessa studier också ger vid handen att elever med minst en förälder född i Sverige stadigt förbättrat sina resultat i PISA, TIMSS och PIRLS sedan 2010. Resultaten för elever med två utlandsfödda föräldrar har däremot inte förbättrats i samma takt (se t ex Heller-Sahlgren 2022).² Dessa resultat stödjer utredningens resonemang om att stärka innehållet språkutvecklande arbetssätt i läroprogrammen, men stödjer inte det smala fokus som riktas mot strukturerad ljudningsmetod.

Uppsala universitet menar också att en alltför snäv syn på vad läsande är skrivs fram i utredningen, där det endast framställs som ett redskap för att lära sig, i stället för att också relateras till personlig utveckling, estetiska upplevelser och bildning. Formuleringar som inkluderar läsande av skönlitteratur saknas också i utredningen vilket blir problematiskt då andra aspekter samtidigt skrivs fram i detalj.

Som nämnts tidigare bör avgöranden om vilka undervisningsätt som ska ingå i en utbildning lämnas till lärosätena själva. Utredningen visar på den typ av fel som kan uppstå med försök till detaljstyrning, eftersom det exempelvis skrivs fram att forskningsunderlaget för undervisningsmetoder för skrivundervisning inte är så omfattande (s.382). Någon vecka efter att utredningen publicerades kom en systematisk forskningsöversikt från

¹ Graham, S., Kihara, S. A., & MacKay, M. (2020). The Effects of Writing on Learning in Science, Social Studies, and Mathematics: A Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, 90(2), 179–226. <https://doi.org/10.3102/0034654320914744>

² Heller Sahlgren, G. (2022) Kunskapsskolans återkomst. Timbro. <https://timbro.se/valfard/kunskapsskolans-aterkomst/>

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

Skolforskningsinstitutet om just skrivundervisning i de tidigaste skolåren. De studier som ligger till grund för denna översikt har naturligtvis funnits tillgängliga länge, men utgivna på svenska kom de alltså för sent för att komma in i utredningen. Den typen av avgöranden behöver alltså lämnas åt forskningskunniga lärarutbildare som kan hålla sig uppdaterade inom den senaste forskningen i respektive område.

Samverkan mellan lärosäten

Uppsala universitet välkomnar förslagen om en ökad samverkan mellan lärosäten, men vill samtidigt betona vikten av att det fortfarande finns lärosäten som liksom Uppsala universitet vill värna campusbaserade utbildningar, eftersom dessa utbildningar både leder till en ökad genomströmning av studenter och till ökad kvalitet i undervisningen. Samverkan mellan lärosäten bör därför inte vila på utarbetandet av kursupplägg som ges på distans.

Gemensamma strukturer och utbildningsutbud

Av betänkandet framgår att majoriteten av lärosätena med ämneslärarutbildning angett att det primära hindret för utbildningssamarbeten är att strukturen i utbildningarna skiljer sig mellan olika lärosäten (s.256).

Uppsala universitet ser dock inte nationella strukturer för utbildningarna som en möjlig åtgärd för att underlätta samverkan, eftersom nationella strukturer riskerar att negativt påverka lärosätenas förutsättningar att planera utbildningsutbudet. Inom exempelvis ämneslärarprogrammet är samläsning med andra utbildningsprogram en förutsättning för att kunna erbjuda ämnesstudier inom de olika undervisningsämnena.

Lärosätenas autonomi att planera sitt utbildningsutbud får därför inte inskränkas av ökade krav på samverkan mellan lärosäten.

Juridiska hinder för samverkan

Av utredningen framgår det att ett hinder för samverkan skulle kunna vara att det finns vissa juridiska oklarheter när det gäller att kunna garantera studenter från andra lärosäten plats på en utbildning. Det torde dock vara en felaktig uppfattning eftersom juridiken är tydlig när det gäller när någon är student eller inte vid ett lärosäte och vilka former av samarbeten som kan ges. Någon som inte är student (alltså antagen av lärosätet och bedriver utbildning) får inte delta i utbildning vid ett lärosäte, om hen inte deltar i uppdragsutbildning eller beställd utbildning. Köper ett lärosäte så kallad beställd utbildning föreligger inte någon oklarhet om studenten får en plats på aktuell kurs eller inte.

Regional samverkan

Uppsala universitet menar att förslagen lägger en orimlig ansvarsbörda på lärosätena att bedriva regionalpolitik. Särskilt gällande förslaget att medel

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

avsätts för att ”stödja lärosäten i att tillsammans utveckla utbildnings-samarbeten eller samarbeten mellan lärosäten och kommuner i form av lärcentrum så att lärarutbildning ska kunna bedrivas där”. Det bör inte vara lärosätenas ansvar att avgöra i vilka kommuner det ska bedrivas lärarutbildning och därmed var det behövs och var det inte behövs lärcentrum.

Permanentandet av försöksverksamheter

Uppsala universitet ser positivt på att Vidareutbildning av lärare (VAL) permanentas, men det kräver en översyn av §4–5 i förordningen SFS:2011:689 (VAL) sett ur ljuset av avgöranden i ÖNH (t ex beslut Reg.nr 243-01176-19 den 2019-12-13 samt Reg.nr 243-01160-19 den 2019-08-23).

ÖNH anser att paragraferna är applicerbara för samtliga lärarexamina oavsett om studenten genomgått utbildning inom den utbildning som regleras av SFS:2011:689 eller inte. Detta innebär att övergångsreglerna för lärarexamen som återfinns i Högskoleförordningen inte är applicerbara på någon specifik lärarkategori utan att alla alltid kan ansöka om en examen utifrån de äldre bestämmelserna. Om det inte är intentionen bör paragraferna korrigeras så det tydligt framgår att de endast reglerar utbildning som ges inom ramen för SFS:2011:689. Punkt 19.2 i Övergångsbestämmelser i Högskoleförordningen kan också strykas.

När det gäller förlängningen av försöksverksamheten med KPU 60 hp för ämneslärare/KPU 75 hp för grundlärare och ett eventuellt permanentande av de utbildningarna menar Uppsala universitet att det är olyckligt att det idag finns tre olika långa kompletterande utbildningar och att det saknas viktiga delar i de kortare varianterna. Den starka betoning av läs- och skrivutveckling som finns i betänkandet om en reviderad lärarutbildning återspeglas t ex inte i KPU 75 hp där högst 20 hp svenska ingår i de inriktningar mot F–3 och 4–6 som ges vid två lärosäten. Uppsala universitet avstyrker därför förslaget att förlänga dessa försöksverksamheter.

Ekonomiska resurser till lärarutbildningar

Uppsala universitet välkomnar förslaget att mer resurser ska användas till att stärka kvaliteten i utbildningarna genom en höjd ersättning inom HTJS- och NTF-området. Däremot höjs inte ersättningen till undervisningsområdet. Utredningens förslag är att denna justeras 2027/2028 till samma nivå som föreslås för HTJS-området 2029/30 vilket i praktiken innebär en sänkning. Utredningen har utgått från nivån 2025 och inte tagit i beaktning att ersättningsbeloppen räknas upp med PLO varje år. Uppsala universitet menar att även ersättningen för undervisningsområdet behöver höjas för att säkerställa undervisning av god kvalitet i den utbildningsvetenskapliga kärnan.

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

Förslaget som rör ökade medel för stöd till ämneslärarutbildningarna i små ämnen där det finns stora hinder för samverkan mellan lärosäten är bra, men eftersom det saknas en definition av vad som avses med ”små ämnen” och ”stora hinder” är det omöjligt att avgöra om de extra medlen räcker för att täcka de kostnader som finns. Uppsala universitet menar därför att medel för detta borde avsättas även när det inte finns stora hinder för samverkan mellan lärosäten.

Uppföljning och utvärdering

Uppsala universitet välkomnar att uppdraget att rapportera förväntat antal examina försvinner och tycker också att det är bra att UKÄ får i uppdrag att utvärdera alternativa vägar till läraryrket samt olika försöksverksamheter.

Uppsala universitet avstyrker däremot förslaget att UKÄ ska följa upp hur kognitionsvetenskap implementeras i utbildningarna. UKÄ har tidigare inte haft i uppdrag att utvärdera hur vissa fält implementeras i utbildningarna och det torde inte heller vara myndighetens roll att genomföra den typen av granskningar.

Uppsala universitet avstyrker förslaget att lärosätena i årsredovisningen ska redogöra för hur samverkan bidragit till läraryrkesförberedningen nationellt och regionalt. Det är svårt att se vad en sådan redogörelse skulle bestå av, eftersom de distanskurser som efterfrågas i utredningen inte utgör någon garant för att säkra nationell eller regional kompetensförsörjning.³

Uppsala universitet ställer sig dessutom frågande till vad uppdraget till UKÄ om att följa utvecklingen av helårsstudenter och helårsprestationer för att föreslå eventuella omfördelningar går ut på. Detta särskilt med tanke på att ett annat förslag i betänkandet handlar om att lärosätena ska få behålla sitt takbelopp trots minskade studentkullar.

Avslutning

Uppsala universitet har som mål att slå vakt om det fria kunskapssökandet i utbildning och forskning och värnar vetenskapens integritet, mångfald och kvalitet. Studenter vid Uppsala universitet erbjuds därmed en utbildning med grund i vetenskap och beprövad erfarenhet, med kunskaper om många vetenskapliga perspektiv på vad undervisning och lärande innebär i olika kontexter och med elever med olika bakgrunder. De får genom sin utbildning både förståelse för undervisningens komplexitet och

³ Det finns studenter som bor på orter där lärarutbildning bedrivs som väljer en distansutbildning framför en campusutbildning, eftersom de förra oftast är utformade på ett mer flexibelt sätt

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2025-03-18 Dnr UFV 2024/1994

en bred handlingsrepertoar när det gäller att bedöma vad som fungerar i klassrummet och med avseende på undervisningsutveckling. Uppsala universitet vill slå vakt om denna frihet.